

Streszczenie dysertacji doktorskiej

„Prawna skuteczność ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego w ramach instytucji niematerialnego prawa administracyjnego - perspektywa krajowa, międzynarodowa i globalna”

przygotowanej przez mgr Filipa Piotra Pawlusa

pod opieką naukową prof. dr. hab. Piotra Dobosza

Przedmiotem dysertacji doktorskiej jest zagadnienie prawnej skuteczności ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Ramy dla przedmiotowych badań wyznacza obszar niematerialnego prawa administracyjnego. Badania te przeprowadzone zostały na płaszczyznach międzynarodowej, globalnej oraz krajowej.

Głównym celem pracy doktorskiej jest ocena skuteczności prawnej ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego w obrębie powyższych płaszczyzn. Ocena ta prowadzi do identyfikacji czynników podnoszących i ograniczających tę skuteczność, a w efekcie pozwala na sformułowanie postulatów *de lege ferenda*, których wdrożenie mogłoby skutkować podniesieniem skuteczności przedmiotowej ochrony. Celem dysertacji doktorskiej jest także wykazanie, iż możliwym jest wyodrębnienie z systemu prawa administracyjnego instytucji niematerialnego prawa administracyjnego, opartej na koncepcji chronionego niematerialnego dobra administracyjnoprawnego, a także przedstawienie jej wpływu na sposób tworzenia i stosowania norm prawa administracyjnego. Ponadto celem pracy doktorskiej jest wykazanie przesłanek pozwalających na przyjęcie, iż pojęcie niematerialnego dziedzictwa kulturowego może być sytuowane w ramach niematerialnego dobra administracyjnoprawnego, a co za tym idzie instytucji niematerialnego prawa administracyjnego.

Całość rozważań podzielona jest na pięć rozdziałów. W rozdziale pierwszym omówione zostały teoretyczne zagadnienia o podstawowym znaczeniu dla pracy doktorskiej. W pierwszej części analizie zostało poddane pojęcie skuteczności prawa, wraz z omówieniem jej ograniczeń. Następnie omówiony został zakres pojęcia niematerialnego prawa administracyjnego. W tym celu rozważania koncentrują się na zagadnieniu niematerialnego dobra administracyjnoprawnego, ich podziale, determinantach oraz sposobie ochrony. Na marginesie

tych rozważań przedstawiona jest problematyka majątkowych dóbr niematerialnych przysługujących administracji publicznej.

Następnie rozważania poświęcone są definicji instytucji niematerialnego prawa administracyjnego. Druga część rozdziału pierwszego koncentruje się na zagadnieniach teoretycznych związanych z ochroną niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Pod tym kątem poddane zostały analizie podstawowe pojęcia należące do tej dziedziny. W tych ramach zdefiniowano pojęcie zabytku niematerialnego w relacji do ogólnego pojęcia zabytku. Analizie poddano także pojęcia dóbr kultury, dziedzictwa kulturowego oraz niematerialnego dziedzictwa kulturowego. W jego ramach wyróżnione zostało szerokie oraz wąskie rozumienie ostatniego z powyższych pojęć. Następnie omówione zostały wybrane kategorie niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Dalsza część rozdziału pierwszego odnosi się do aksjologii prawa ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego, w której ramach omówione zostały wybrane prawnie chronione wartości niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

Rozdział drugi obejmuje analizę mechanizmów ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego w płaszczyźnie międzynarodowej. Rozważania koncentrują się na działalności organizacji międzynarodowych w tym zakresie, która stanowi kryterium wyodrębnienia podrozdziałów w ramach rozdziału drugiego. Celem usystematyzowania badań początkowo omówione zostało miejsce prawa ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego w prawie międzynarodowym. Następnie rozważania dotyczą działalności Rady Europy. Po omówieniu problematyki ochrony kultury w Radzie Europy omówione zostały jej wybrane konwencje, które odnoszą się do niematerialnego dziedzictwa kulturowego. W tych ramach analizie poddano Europejską Konwencję Kulturalną, Europejską Konwencję Krajobrazową, a także Ramową Konwencję Rady Europy w sprawie wartości dziedzictwa kulturowego dla społeczeństwa.

Następnie rozważania odnoszą się do działań Unii Europejskiej. Początkowo analizie poddano zagadnienie ochrony kultury w prawie pierwotnym Unii Europejskiej. Następnie przeanalizowano wybrane jej programy w zakresie kultury, w tym „Program Kultura” oraz „Program Kreatywna Europa”. Kolejno, analiza dotyczy zalecenia Rady Unii Europejskiej w zakresie kultury jakim jest decyzja ustanawiająca działanie Unii Europejskiej na rzecz Znak Dziedzictwa Europejskiego. Ostatnia część rozdziału drugiego odnosi się do działalności Organizacji Narodów Zjednoczonych do spraw Edukacji, Nauki i Kultury w zakresie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego w rozumieniu wąskim. Osłą tej działalności jest uchwalenie przez UNESCO konwencji w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa

kulturowego z dnia 17 października 2003 roku. W związku z tym przedmiotowa ochrona została poddana analizie w perspektywie historycznej, a następnie omówione zostały programy UNESCO poprzedzające uchwalenie tej konwencji.

Dalsza część rozważań koncentruje się na analizie pozytywnoprawnej norm zawartych w powyższej konwencji. W tych ramach omówione zostały organy konwencji oraz wprowadzone przez nią formy ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Podzielono je na formy odnoszące się do zobowiązań Państw-Stron realizowanych na poziomie krajowym oraz międzynarodowym. Rozważania w tym zakresie dotyczą także instrumentów międzynarodowej współpracy i pomocy oraz Funduszu Ochrony Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego.

Rozdział trzeci dotyczy instrumentów ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego funkcjonujących w porządkach prawnych wybranych państw. W ramach przedmiotu analizy omówiono ochronę niematerialnego dziedzictwa kulturowego w Republice Federalnej Niemiec. Następnie w ramach porządków prawnych obowiązujących w Republice Włoskiej oraz Królestwie Hiszpanii rozważania podzielone zostały na analizę instrumentów występujących na poziomie ustawowym, ale także instrumentów występujących na poziomie prawa samorządowego. Rozważania zawarte w tym rozdziale zamyka analiza porządku prawnego w Wielkiej Brytanii, jako przykładu państwa, w którym instrumenty prawne skupione są na ochronie dziedzictwa materialnego, w konsekwencji czego nie została przyjęta żadna regulacja poświęcona omawianej problematyce.

Przedmiotem czwartego rozdziału jest analiza ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego w systemie prawa krajowego. Z uwagi na rozproszony charakter polskiej regulacji w tym przedmiocie początkowo omówione zostało miejsce oraz źródła prawa ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego w systemie prawa krajowego. Następnie omówione zostały instrumenty prawnej ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego na poziomie centralnym. W tych ramach rozważania podzielone zostały według wprowadzonego w pierwszym rozdziale podziału niematerialnego dziedzictwa kulturowego na rozumienie wąskie oraz szerokie. W ramach przedmiotowego podziału omówiono organy i instytucje oraz formy ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego w sensie wąskim. W odniesieniu do ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego w sensie szerokim oś analizy wyznaczają wybrane kategorie niematerialnego dziedzictwa kulturowego. W odniesieniu do powyższego przeanalizowano ochronę dziedzictwa denotacyjnego, narodowego, kulinarnego oraz krajobrazowego. Usystematyzowanie omawianej problematyki w ramach polskiego porządku prawnego pozwoliło na przejście do rozważań w zakresie problematyki kodyfikacji prawnej ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Rozważania kończą sformułowane na

podstawie analizy zawartej w rozdziale czwartym oraz w poprzednich rozdziałach postulatory *de lege ferenda*.

Rozdział piąty prezentuje Ustalenia końcowe dysertacji doktorskiej do przeanalizowanych zagadnień. W pierwszej części przedstawione zostały grupy problemów o charakterze doktrynalnym dotyczące zagadnień zaprezentowanych w dysertacji doktorskiej. W tych ramach przeanalizowana została relacja problemów doktrynalnych z hipotezami badawczymi, przedstawionymi w pracy doktorskiej. Rozdział kończy podsumowanie, które prezentuje sposób weryfikacji hipotez badawczych przedstawionych we wstępie.